

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN EDUSKUNNALLE LAEIKSI TERVEYDENHUOLTOLAIN JA SOSIAALIHUOLLON AMMATTIHENKILÖSTÖSTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA.

asianumero VN/16881/2025

1. Tukeeko esitys tavoitteita vahvistaa psykoterapiapalveluiden saavutettavuutta uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiportaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi.

Kyllä, perustelut: Maksuton ensimmäisen portaan psykoterapiakoulutus sinänsä on kannatettava. Psykoterapiakoulutuksen sisällyttäminen perustutkinto-opintoihin lisää ammattilaisten valmiuksia suunnitella ja toteuttaa psykososiaalista hoitoa asiakastyössä. Määrämittaiset psykososiaaliset menetelmät ovat kuitenkin suunnattu käytettäväksi rajatulle kohderyhmälle asiakkaita, joten niillä voidaan hoitaa vain osa hoidontarpeessa olevista. Ensimmäisen vaiheen psykoterapiakoulutuksen tulee sisältää riittävästi yleisiä psykoterapeuttisia valmiustaitoja, jotta taataan ammattilaisten kyky sopeuttaa hoitoa asiakkaan tarpeen mukaisesti. Lisäksi koulutuksen tulee sisältää riittävästi opetusta hoidon tarpeen tunnistamiseen. Koska lasten ja nuorten psykososiaalisissa hoidoissa perheiden huomioiminen on olennaista, koulutuksen tulee valmistaa ammattilaisia myös perhekeskeisten työmenetelmien käyttöön.

2. Tukeeko esitys mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamista kehittämällä perustason mielenterveyspalveluja ja porrasteista hoitomallia?

Kyllä, perustelut: Mielenterveyspalveluiden saatavuus ja yhdenvertainen hoitoon pääsy tulevat todennäköisesti paranemaan, mikäli ensimmäisen vaiheen psykoterapiaopinnot jatkossa sisällytetään perustutkinto-opintoihin, sillä tämä tulee lisäämään ammattilaisten valmiuksia suunnitella ja toteuttaa psykososiaalista hoitoa asiakastyössä. Esitys on samassa linjassa porrasteisen hoitomallin kanssa, sillä se tavoittelee painopisteen siirtämistä korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea sekä ennaltaehkäisyä. Tämä on kannatettavaa. Esityksessä painotetaan vaikuttavien hoitomenetelmien kouluttamista. Tätä ei kuitenkaan saa tehdä yleisten psykoterapiavalmiuksien kustannuksella: kumpaakin osaamista tarvitaan, jotta asiakkaat tulevat aidosti kohdatuiksi ja hoidetuiksi. Ensimmäisen vaiheen psykoterapiakoulutuksessa koulutettavat määrämittaiset lyhytinterventiot ovat käsikirjaan perustuvia, kestoaltaan tietyn mittaisia hoitoja. On kuitenkin huomioitava, että ihminen on monimutkainen kokonaisuus, jonka psykososiaalinen hoito ei voi perustua liian tiukasti strukturoituun hoitomenetelmään. Mielenterveystyötä tekeville on tärkeää varmistaa riittävä yleisten psykoterapia-osaamisen, jotta he pystyvät hyödyntämään käsikirjaan perustuvia (manualisoituja) hoitoja asiakkaan tarpeet huomioiden.

3. Tukeeko esitys lasten ja nuorten terapiatakuuta?

Kyllä, perustelut: Esityksen tavoitteena on tuottaa lisää osaamista perusterveydenhuollon tarpeisiin, eli sille työntekijäjoukolle, joka toteuttaa lasten ja nuorten terapiatakuuta.

5. Toteuttaako tällainen ensimmäisen tason koulutus palvelujärjestelmän tarpeiden mukaista koulutusta?

Kyllä, perustelut: Psykoterapeuttikoulutuksen ensimmäisen tason koulutuksella on kyllä mahdollista lisätä palvelujärjestelmään tuotettavan tarpeenmukaisen hoidon saatavuutta, eli se on itsessään tarpeiden mukainen koulutusuudistus. Koulutus on kuitenkin kriittistä järjestää tavalla, joka tulee aidosti tuottamaan ammattilaisille palvelujärjestelmässä tarvittavia lisätaitoja. Tällaisenaan suunniteltu koulutus uhkaa nojata liikaa kunkin hyvinvointialueen päätäntävaltaan ja yksittäisiin menetelmiin, mikä voi tarpeenmukaisen ammattilaisjoukon sijaan lisätä vain tietyn, rajatun menetelmän osaajien määrää ei-tarkoituksenmukaisella tavalla. Koulutuksen suunnittelu yliopistovetoisesti suojaaisi tältä riskiltä.

7. Toteuttaako esitetty rahoitusmalli esityksen mukaisen koulutuskokonaisuuden toteuttamista?

Ehdotettu rahoitusmalli pyrkii varmistamaan koulutuksen ohjautuvuuden palvelujärjestelmän tarpeiden mukaan. Lasten ja nuorten erikoispsykologit ry ei kannata mallia, jossa koulutukseen ohjautuminen määräytyy näin voimakkaasti tarvelähtöisesti. Tässä mallissa on riskinä, että koulutuksen sisällöt eivät huomioi riittävästi yleisten psykoterapiavalmiuksien kouluttamista, ja valmistuvilla mielenterveyden ammattilaisilla on työelämäänsä siirtyessään liian kapea-alainen osaaminen sen sijaan, että heidän tulisi pystyä arvioimaan hoidon tarvetta kaikissa mielenterveyden häiriöissä, eikä ainoastaan niissä häiriöissä, jotka tällä hetkellä kuuluvat lasten ja nuorten terapiatakuun piiriin. Mikäli keskitytään liikaa yleisten lievien ja keskivaikeiden mielenterveyden häiriöiden hoitoon ja tunnistamiseen, voi vakavasti oireilevien tunnistamiseen ja hoitoon ohjaukseen tarvittava osaaminen jäädä liian kapea-alaiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön malli rahoituksen osoittamisesta kokonaisuudessaan yliopistoille on kannatettavampi. Yliopistoilla on lähtökohtaisesti kyky varmistaa, että koulutus perustuu ajantasaiseen tutkimusnäyttöön. Yliopistotason koulutuksen tulisi mahdollistaa peruskoulutuksen jälkeen ammattilaiselle kyky soveltaa opinnoissaan hankkimaansa tietoa käytännön työelämässä. Yliopistokoulutuksen tarkoitus ei voi olla sanella suoraviivaisesti sitä, millaisia menetelmiä ammattilaisen tulee asiakkaiden kanssa työskentelyssä käyttää.

9. Huomioita ehdotettuun erikoispätevyyteen ja sen rekisteröimiseen liittyen?

Ensimmäisen tason psykososiaalisten menetelmien erikoispätevyyden rekisteröiminen on kannatettavaa asiakas- ja potilasturvallisuuden parantamiseksi ja vaikuttavien, näyttöön perustuvien menetelmien erottamiseksi muista niin kutsuttua lyhytterapiaa tarjoavista henkilöistä.

10. Muita huomioita esitykseen liittyen?

Hallituksen esittämän lakiuudistuksen tavoite lisätä psykoterapeuttisen tuen yhdenvertaista saavutettavuutta kaksiportaisella psykoterapiakoulutuksella on lähtökohtaisesti kannatettava. Lasten ja nuorten erikoispsykologit ry on kuitenkin huolissaan siitä, että hallituksen esitys tällaisenaan uhkaa heikentää yleisen psykoterapeuttisen osaamisen laatua. Psykoterapiakoulutuksen 1. portaan järjestäminen lakiesityksen mukaisesti voi johtaa koulutuksen pirstaloitumiseen ja sisällölliseen kaventumiseen, eikä näin ollen lopulta tule vastaamaan uudistuksen alkuperäiseen tavoitteeseen.

Lasten ja nuorten erikoispsykologit ry on huolissaan siitä, että esitys painottuu huomattavan vahvasti yksittäisiin menetelmiin. Kuten lakiesityksessäkin mainitaan, tutkimusnäyttö osoittaa hoidon vaikuttavuudessa keskeistä olevan terapiamuodoille yhteisten tekijöiden, kuten terapeuttisen vuorovaikutuksen. Oirekeskeiset menetelmäkoulutukset eivät riitä vastaamaan asiakkaiden monimuotoisiin tarpeisiin. Hallituksen lakiesityksen tavoitteena on, että hoidon painopiste olisi matalan kynnyksen peruspalveluissa. Siten psykoterapeuttikoulutuksen 1. portaan tulisi vastata myös tuentarpeeseen siinä tilanteessa, jossa mikään tietty määrämittainen interventio ei sovellu asiakkaan tilanteeseen ja myös niiden mielenterveyshaasteiden osalta, jotka eivät vielä toistaiseksi kuulu lasten ja nuorten terapiatakuun piiriin.

Psykoterapeuttisen koulutuksen tulisikin taata ammattilaiselle riittävä osaaminen ymmärtää eri ikäisten lasten ja nuorten kehitystä. Koulutuksen tulee mahdollistaa laaja-alaiset valmiudet arvioida ja soveltaa erilaisia lähestymistapoja eri asiakasryhmille ja erilaisiin tarpeisiin. Koulutetun ammattilaisen tulee pystyä tunnistamaan erilaisten asiakasryhmien yksilöllisiä tarpeita ja muokata terapeuttista työskentelyään niiden mukaisesti. Tämän osaamisen hankkiminen edellyttää määrämittaisten psykososiaalisten hoitomenetelmien tuntemuksen lisäksi laaja-alaista niin tilanteen arviointiin kuin hoitoonkin liittyvää psykologista ja psykoterapeuttista osaamista. Jotta riittävän laaja osaamis pohja voidaan taata, koulutuksen järjestämisvastuu tulee olla yliopistoilla. Hyvinvointialueilla on lakisääteinen velvoite toteuttaa lasten ja nuorten terapiatakuuta, mutta tämä ei saisi ohjata liiaksi koulutettavien menetelmien valintaa 1 portaan psykoterapiakoulutuksessa. Hallitus tavoittelee yhdenvertaista kansallista hoitoon pääsyä, mutta mikäli eri alueilla koulutetaan menetelmiä hyvin eri tarvelähtökohdista, uhkaa tämä yhdenvertaisuusperiaatetta hoidon saavutettavuuden osalta.

Lasten ja nuorten erikoispsykologit ry